

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук

Кисличенко Вікторії Анатоліївни

на дисертацію **Яковенко Анни Олександрівни**

«Формування мовленнєвої готовності старших дошкільників з логопатологією до інтегрованого навчання», подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.03 – корекційна педагогіка

Наукове дослідження Яковенко Анни Олександрівни присвячено актуальній для сучасної теорії і практики логопедії проблемі формування достатнього рівня мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку з логопатологією до інтегрованого навчання, розв'язання якої може бути важливим для успішної інтеграції дитини з логопатологією у загальноосвітній простір. З урахуванням постійного збільшення кількості дітей із порушеннями мовлення питання мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку із логопатологією до навчання становить актуальну проблему сучасної логопедії, а методика формування мовленнєвої готовності стає однією із нагальних потреб. Проте існуючі корекційно-розвивальні програми базуються на формуванні одного або декількох складових мовленнєвого розвитку, що не вирішує проблеми мовленнєвої готовності до школи. Отже проблема формування мовленнєвої готовності залишається недостатньо розробленою як в теорії так і у практиці логопедії, що визначає доцільність, своєчасність, значущість та актуальність дисертаційного дослідження Яковенко А. О.

Дисертаційна робота А. О. Яковенко має теоретико-емпіричний характер, вона представляє собою результати теоретичного вивчення проблеми дослідження, його констатувального та формувального етапів відповідно до визначених мети, завдань, об'єкта, предмета, теоретико-методологічних засад. Проведений аналіз показав, що робота

характеризується інформаційною насиченістю та значною практичною спрямованістю.

На особливу увагу в дослідженні заслуговує розгляд автором мовленнєвої готовності до навчання в школі дітей з логопатологією як багатокомпонентної лінгвопсихологічної структури, яка є показником мовленнєвої зрілості дитини та сформована на основі базових когнітивних процесів (базовий інтелектуальний компонент), комплексу вербальних знань, умінь та навичок (семіотичний компонент), дії яких узгоджуються та синхронізуються регуляційними процесами (регуляційний компонент).

Наукова новизна дослідження різноаспектна. Яковенко А.О. розроблено комплексну сучасну діагностичну модель дослідження мовленнєвої готовності (базовий інтелектуальний, семіотичний, регуляційний структурні компоненти) із визначенням рівнів її сформованості у дітей старшого дошкільного віку; вивчено актуальний стан мовленнєвої готовності до інтегрованого навчання дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення; встановлено найбільш значущі пре- та постнатальні фактори ризику дизонтогенезу мовлення, що покладено в основу виділення груп логопедичного ризику; розроблено програмно-методичний комплекс корекційно-розвивальної логопедичної роботи з формування мовленнєвої готовності дітей з логопатологією до інтегрованого навчання;

Виділяючи практичну значущість та актуальність теми дисертаційної роботи, звертаємо увагу на переваги проведеного дослідження, які мають, на нашу думку, надзвичайну цінність. Результати дослідження дають змогу встановлювати рівень сформованості кожного компонента та мовленнєвої готовності в цілому; визначення факторів ризику формування мовленнєвих порушень дає змогу виокремити групи дітей логопедичного ризику, які потребують раннього логопсихологічного супроводу та може використовуватись практичними логопедами в медичних та педагогічних закладах. Розроблений диференційований програмно-методичний комплекс корекційно-розвивальної логопедичної роботи із застосуванням запропонованих інноваційних логотехнологій підвищує рівень сформованості мовленнєвої готовності за кожним компонентом та в цілому й може

використовуватися в логопедичній роботі в дошкільних закладах освіти, у навчально-виховному процесі в умовах інтегрованої освіти.

Отже, дисертація підготовлена відповідно до сучасних потреб реформування педагогічної освіти. Дана робота є ґрунтовною науковою працею, яка розглядає процес формування мовленнєвої готовності до інтегрованого навчання дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення.

Зупинимось на окремих характеристиках дисертаційного дослідження Анни Олександрівни.

Автором обґрунтовано вибір теми дослідження, зроблено аргументований та логічний висновок про її актуальність, коректно визначено понятійно-категоріальний апарат, чітко сформульована наукова новизна та практична значущість дослідження. Цікавими і значними за кількістю є публікації здобувачки наукового ступеня, де викладено основні положення, висновки і результати дослідження.

Відповідно до визначених у роботі завдань у першому розділі дисертації розкрито теоретико-методичні основи мовленнєвої готовності до навчальної діяльності дитини як з нормальним мовленнєвим розвитком, так і з порушеннями психофізичного та мовленнєвого розвитку, досліджено сутність та структуру мовленнєвої готовності. На основі результатів теоретико-методологічного аналізу наукових джерел автор переконливо доводить доцільність системного та об'ємного дослідження МГШ через покомпонентний підхід з виділенням її структурних одиниць, розробки її діагностичної моделі, спрямованої на визначення рівня МГШ дошкільників.

У другому розділі представлено методикау констатувального етапу дослідження через призму ФСММ за 3 напрямками роботи: медико-біологічним, логопсихологічним та логопатологічним. За узагальненими результатами констатувального експерименту та на основі обґрунтованих під час здійснення теоретичного аналізу критеріїв були виділені три рівні сформованості компонентів МГШ та МГШ в цілому (високий, середній та низький). Розроблена Яковенко А.О. діагностична модель дозволила визначити як

недостатню сформованість МГШ у цілому, так і наявність покомпонентних порушень сформованості мовленнєвої готовності у дошкільників, що засвідчило необхідність диференційованої неперервної комплексної логопедичної корекційно-розвивальної роботи не лише з дітьми із ФФНМ та ЗНМ III рівня, але й з НМР. За результатами констатувального експерименту медико-біологічного напрямку автором встановлено та уточнено 15 (серед 69) статистично значущих ($p < 0,05$) пре- та постнатальних факторів ризику дизонтогенезу мовлення, що ставить питання необхідності здійснення раннього логопедичного супроводу кожної дитини. Представлені висновки є вагомим аргументом для проведення подальших досліджень та перегляду державної політики у системі дошкільної освіти.

Таким чином, Анна Олександрівна вказує на необхідність створення програмно-методичного комплексу корекційно-розвивальної логопедичної роботи, що підвищило б рівень МГШ дітей з логопатологією старшого дошкільного віку та забезпечило підґрунтя для їх успішної інтеграції в загальноосвітній простір.

У третьому розділі дисертаційного дослідження автором розкрито зміст та структуру розробленого програмно-методичного комплексу корекційно-розвивальної логопедичної роботи, спрямованої на забезпечення достатнього рівня МГШ дітей старшого дошкільного віку з логопатологією до інтегрованого навчання. Теоретично обґрунтовано дотримання окреслених принципів, засобів підвищення ефективності формування МГШ. Зміст програмно-методичного комплексу корекційно-розвивальної логопедичної роботи представлено у трьох логофункціональних блоках, відповідно до трьох основних компонентів МГШ та її визначених структурних одиниць. Кожен блок містить загальнообов'язкові та корекційно спрямовані ігри та завдання, в які включено дидактичні комп'ютерні ігри, інноваційні логопедичні технології, включаючи авторські розробки. Наведено результати аналізу отриманих даних та зроблено аргументовані висновки.

Про ефективність проведеного дослідження свідчить підвищення загального рівня МГШ за рахунок суттєвого покращення показників основних її структурних компонентів: у всіх дітей групи НМР досягнуто їх високий рівень; ліквідовано низький рівень МГШ, збільшено кількість дітей на середньому та високому рівнях у дошкільників із ФФНМ; а у групі із ЗНМ III рівня у 1,5 рази зменшилася кількість дошкільників із низьким рівнем МГШ. Комплексний диференційований підхід до формування МГШ у третини дітей старшого дошкільного віку з логопатологією забезпечив формування достатнього рівня МГШ та позитивно вплинув на вибір форми навчання дітей. Достовірність одержаних показників підтверджена результатами перевірки методами математичної статистики.

Дисертаційна робота А.О. Яковенко характеризується логічною побудовою, зроблені в ній узагальнення і висновки є теоретично обґрунтованими та відповідають поставленим у дослідженні завданням. Основні результати наукового дослідження викладено в 11 публікаціях автора, а автореферат розкриває зміст, основні положення і висновки дисертації.

Позитивно оцінюючи дисертацію, вважаємо за доцільне висловити окремі міркування, що виникли в процесі рецензування дисертації та вимагають окремих уточнень і пояснень.

1. Чим можна пояснити, що група дітей з НМР виявилася умовною нормою?
2. У другому розділі визначаючи актуальний стан мовленнєвої готовності до навчання в школі у групі дітей із ЗНМ, Ви дійшли висновку, що семіотичний компонент був відносно збережений. Чим Ви можете це пояснити?
3. У третьому розділі результатом застосування програмно-методичного комплексу корекційно-розвивальної логопедичної роботи зазначена зміна типів класів компенсуючого та розвивального навчання загальноосвітньої школи та інклюзивних класів. Чи існують чітко визначені критерії та показники МГШ для рекомендації дітей у такі класи, ким це здійснюється?
4. На формувальному етапі дослідження нам здається доречним при розробці програмно-методичного комплексу корекційно-розвивальної програми

враховувати наявні мовленнєві порушення у дітей із ЗНМ за клініко-педагогічною класифікацією.

Зазначені зауваження та побажання не знижують теоретичної та практичної цінності проведеного дослідження і не впливають на загальне позитивне оцінювання.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Яковенко Анни Олександрівни «Формування мовленнєвої готовності старших дошкільників з логопатологією до інтегрованого навчання» за актуальністю теми, рівнем опрацювання проблеми, новизною, достовірністю результатів, практичною значущістю є завершеною, самостійною, теоретично і практично важливою науковою працею, яка відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» (Постанова Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 656 від 19.08.2015) до кандидатських дисертацій, а її автор, Яковенко Анна Олександрівна, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.03 – корекційна педагогіка.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри спеціальної освіти

Миколаївського національного університету

імені В. О. Сухомлинського

В.А. Кисличенко

ВЛАСНОРУЧНИЙ ПІДПИС
Кисличенко В.А.
ЗАСВІДЧУЮ
Нак. відділу кадрів МНУ
імені В.О. Сухомлинського
Дата *26.09.2015*